

CHECKLIST INCLUSIEF ONDERWIJS

INLEIDING

Inclusief Onderwijs is een onafwendbaar concept geworden in ons huidig onderwijs. Het gaat over lesgeven aan kinderen die onderling sterk kunnen verschillen. Het is wezenlijk anders, dan ons huidig onderwijs. Daar worden leerlingen nog op basis van hun achtergrond in verschillende soorten scholen geplaatst en onderwezen. Binnen de visie van inclusief onderwijs wordt iedere leerling, als volwaardige burger met gelijke rechten, als maat en uitgangspunt genomen. Kortom: inclusief onderwijs is een recht dat ieder kind toekomt. Eerst wordt het concept inclusief onderwijs toegelicht, wat is het en wat is het niet. Vervolgens worden de argumenten voor en tegen inclusief onderwijs kort aangegeven. De gewenste praktijk van dit onderwijs wordt hierna beschreven, tevens wordt aangegeven wanneer het verantwoord is en wanneer niet. Tot slot bekijken we de eigen onderwijs praktijk en stellen de mate van inclusiviteit vast.

INCLUSIEF ONDERWIJS; WAT IS HET NU PRECIES?

Er zijn vele omschrijvingen van inclusief onderwijs in omloop. Hier wordt er één gepresenteerd, die on-dubbelzinnig duidelijk maakt wat het inhoudt.

Inclusief onderwijs betekent, dat “Alle leerlingen, ongeacht hun achtergrond, dezelfde scholen bezoeken, in heterogene groepen functioneren en het curriculum volgen, dat afgestemd is op hun eigen mogelijkheden. Leerlingen leren van en met elkaar als ze samen leren en samen worden onderwezen in dezelfde leer – en leefgemeenschap. Ze ontwikkelen zich zo tot volwaardige burgers met een actieve deelname in de maatschappij”.

INCLUSIEF ONDERWIJS; WAT IS HET NIET?

In het kader van passend, thuisnabij onderwijs worden allerlei onderwijs vormen geïntroduceerd, zoals:

- Leerlingen met beperkingen uit een bepaalde buurt in één (speciale) klas binnen een reguliere school onderbrengen.
- Leerlingen met beperkingen uit een bepaalde buurt in één (speciale) school onderbrengen Dit is geen inclusief onderwijs, maar gescheiden onderwijs in de buurt.

INCLUSIEF ONDERWIJS; WAAROM?

Er zijn vele argumenten aan te voeren voor inclusief onderwijs. Hier volgen er enkele:

- Kinderen realiseren zich dat er kinderen zijn die anders zijn dan zij maar er bij horen.
- Kinderen met en zonder beperkingen kunnen in de eigen omgeving met eigen vrienden op eigen niveau onderwijs volgen
- Ouders van kinderen met een beperking hoeven geen keuze meer te maken. De school in de buurt is de beste keuze.
- Leraren uit zowel het regulier als het speciaal onderwijs werken intensief met elkaar samen. Ze leren van en met elkaar.

INCLUSIEF ONDERWIJS; WAAROM NIET?

Natuurlijk zijn er ook tegenargumenten aan te voeren, ook hier volgen enkele:

- Lesgeven in meer heterogene groepen is moeilijk en geeft spanning bij de leraar. * Leerlingen kunnen afgeleid worden door afwijkend gedrag van anderen.
- Ouders kunnen bezorgd raken door de heterogene populatie.
- Leerlingen met speciale educatieve hulpvragen hebben minder contact met hun "lotgenoten".
- De school voor speciaal onderwijs heeft kennis en ervaring met deze leerlingen de reguliere basisschool niet.
- Er blijft minder begeleidingstijd over voor kinderen zonder speciale hulpvragen.
- Het niveau van de school (toetsscores) kan terugvallen bij teveel kinderen met speciale educatieve hulpvragen.

Hierbij zou ik twee uitspraken willen aanhalen:

1. "Inclusief onderwijs is vooral een zaak van het hart, daarna van het hoofd en dan pas van de portemonnee".
2. "Speciaal onderwijs is een service, geen locatie".

HOE ZIET DE INCLUSIEVE ONDERWIJS PRAKTIJK ERUIT?

We gaan een inclusieve regio binnen, lopen vervolgens een school binnen. We bezoeken klassen en spreken met leraren, ouders en leerlingen. Wat zien en ervaren we dan? Laten we naar binnen gaan.

In de regio zien we, dat:

1. er één aanspreekpunt is,
2. er handelingsgericht geïndiceerd en gediagnosticeerd wordt,
3. elke cliënt één casemanager krijgt,
4. er één plan voor de cliënt is,
5. er integraal begeleid wordt,
6. de begeleiding intensief is, kort tijdelijk en gericht op terugplaatsing in de reguliere setting,
7. er integraal geprofessionaliseerd wordt,
8. er resultaat gericht gewerkt wordt,
9. er multi - disciplinair gewerkt wordt.

In de school zien we, dat:

1. alle leerlingen, ongeacht hun achtergrond, welkom zijn,
2. het curriculum opgebouwd is uit leer en – ontwikkelingslijnen,
3. de specialisten, noodzakelijk voor de begeleiding van de leerlingen, op school aanwezig zijn,
4. alle noodzakelijke ruimten in en rond de school voor iedereen toegankelijk zijn,
5. er groepsplannen worden opgesteld en uitgevoerd voor alle vak- en vormingsgebieden voor alle groepen in de school,
6. er afgestemde materialen aanwezig zijn voor alle leerlingen,
7. alle betrokkenen worden geschoold in het vormgeven van inclusief onderwijs,
8. de ouders partners zijn in het vormgeven van inclusief onderwijs,
9. er verschillende educatieve arrangementen worden opgesteld noodzakelijk voor de speciale educatieve hulpvragen van de leerlingen.

In de klas ervaren we, dat:

1. leraren en assistenten samen alle leerlingen begeleiden,
2. de specialisten binnen en buiten de klas altijd aanwezig zijn,
3. de leraren gedifferentieerd lesgeven,
4. de leerlingen van en met elkaar leren,
5. de leerlingen op verschillende wijzen leren,
6. er individuele handelingsplannen worden opgesteld en uitgevoerd voor leerlingen met speciale educatieve hulpvragen
7. er groepsplannen worden opgesteld en uitgevoerd voor alle vak- en vormingsgebieden voor de gehele groep,
8. de klassengrootte ongeveer 25 leerlingen is met veelal twee volwassenen.

We ontmoeten leraren die:

1. leerlingen, ongeacht hun achtergrond, onderwijzen en samen laten leren,
2. van mening zijn, dat alle leerlingen, ongeacht hun achtergrond, welkom zijn,
3. samen met onderwijsassistenten alle leerlingen begeleiden,
4. gedifferentieerde instructie geven (onderwijzen op verschillende wijzen),
5. leerlingen stimuleren te leren van en met elkaar,
6. leerlingen stimuleren om op verschillende wijzen te leren,
7. een curriculum hanteren, dat is opgebouwd uit leer – en ontwikkelingslijnen,
8. samen werken met specialisten noodzakelijk voor de begeleiding van de leerlingen,
9. in verschillende ruimten werken, die toegankelijk zijn voor alle leerlingen,
10. individuele handelingsplannen op stellen en uitvoeren voor leerlingen met speciale educatieve hulpvragen,
11. groepsplannen opstellen en uitvoeren voor alle vak – en vormingsgebieden voor hun groepen,
12. afgestemde materialen hanteren noodzakelijk voor de leerlingen,
13. zich zelf scholen in het vormgeven van inclusief onderwijs,
14. de ouders beschouwen als partners in het vormgeven van inclusief onderwijs.

We ontmoeten ouders, die:

1. van mening zijn, dat iedereen welkom is,
2. bereid zijn verantwoordelijkheid te dragen voor het onderwijs aan hun kinderen,
3. hun kinderen stimuleren van en met elkaar te leren,
4. op de hoogte willen blijven van de ontwikkelingen in het onderwijs.

We ontmoeten leerlingen, die:

1. van mening zijn, dat iedereen welkom is,
2. begrip hebben voor kinderen die anders zijn,
3. het makkelijk vinden te spelen met kinderen die anders zijn,
4. het makkelijk vinden samen te spelen met kinderen die anders zijn,
5. vinden dat zij kunnen leren van kinderen die anders zijn,
6. het makkelijk vinden om vriendelijk te zijn tegenover iedereen,
7. onbevooroordeeld zijn,
8. kinderen met beperkingen als gewone kinderen zien.

INCLUSIEF ONDERWIJS; WANNEER IS HET VERANTWOORD?

Inclusief is dus niet leerlingen in een reguliere klas plaatsen en vervolgens aan hun lot overlaten. Het is iedere leerling optimaal betrekken bij het groepsgebeuren en zijn eigen leer en ontwikkelingsproces.

Om verantwoord inclusief onderwijs vast te stellen worden er drie participatiegraden onderscheiden.

Deze participatiegraden zijn:

1. De leerling als toeschouwer.

De leerling zit in twee klassen, de speciale – en de reguliere klas. Voor het grootste deel van de dag zit hij in de speciale klas. In de reguliere klas volgt hij zijn eigen programma en wordt begeleid door een extra persoon in de klas. Hij doet mee aan enige gezamenlijke activiteiten zoals creatieve vorming, gymnastiek etc.

2. De leerling als gast.

De leerling is de gehele dag in de reguliere klas aanwezig. Hij volgt zijn eigen programma en wordt begeleid door een extra persoon in de klas. Hij doet mee aan enige gezamenlijke activiteiten zoals creatieve vorming, gymnastiek etc.

3. De leerling als partner.

De leerling is de gehele dag in de reguliere klas aanwezig. Hij wordt mede begeleid door een extra persoon in de klas. Hij doet mee aan alle gezamenlijke activiteiten, aangepast aan zijn mogelijkheden. Bij deze participatiegraad spreken we over volledig inclusief onderwijs.

HOE KAN INCLUSIEF ONDERWIJS IN DE EIGEN ONDERWIJSPRAKTIJK ERUIT ZIEN?

We richten onze blik nu op de eigen onderwijspraktijk. Hoe kunnen we daar de mate van inclusief onderwijs vaststellen? Hiervoor wordt de Checklist Inclusief Onderwijs aangeboden. Deze Checklist verschaft een beeld van de eigen klas, school en regio. Tevens worden de meningen geïnventariseerd van de leerling, ouder en leraar. Dit levert een beeld op van de mate van inclusiviteit van de eigen situatie.

Dit levert vervolgens een profiel op. Op basis van dit profiel kunnen gerichte acties worden gepland en ondernomen.

Indicatoren voor inclusiefschool				
	neen	enigzins	gedeeltelijk	volledig
<i>1. De inclusieve school</i>	-	-	-	-
1.1. Alle leerlingen, ongeacht hun achtergrond zijn welkom.				
1.2. Het curriculum is opgebouwd uit leer – en ontwikkelingslijnen.				
1.3. De specialisten, noodzakelijk voor de begeleiding van de leerlingen, zijn op school aanwezig.				
1.4. Alle noodzakelijke ruimten in en rond de school zijn voor alle leerlingen toegankelijk.				
1.5. Er worden groepsplannen opgesteld en uitgevoerd voor alle vak – en vormingsgebieden voor alle groepen in de school.				
1.6. Er zijn afgestemde materialen aanwezig voor alle leerlingen.				
1.7. Alle betrokkenen worden geprofessionaliseerd in het vormgeven van inclusief onderwijs.				
1.8. De ouders zijn partners in het vormgeven van inclusief onderwijs.				
1.9. Er worden verschillende educatieve arrangementen opgesteld noodzakelijk voor de speciale educatieve hulpvragen van de leerlingen.				
<i>2. De inclusieve klas</i>	-	-	-	-
2.1. Leraren en assistenten begeleiden samen alle leerlingen.				
2.2. De specialisten zijn binnen en buiten de klas altijd aanwezig.				
2.3. De leraren geven gedifferentieerd les.				
2.4. De leerlingen leren van en met elkaar.				
2.5. De leerlingen leren op verschillende wijzen.				

	neen	enigzins	gedeeltelijk	volledig
2.6. Er worden individuele handelingsplannen opgesteld en uitgevoerd voor leerlingen met speciale educatieve hulpvragen.				
2.7. Er worden groepsplannen opgesteld en uitgevoerd voor alle vak – en vormingsgebieden voor de gehele groep.				
2.8. De klassengrootte is ongeveer 25 leerlingen met veelal twee volwassenen.				
<i>3. De inclusieve leerling</i>	-	-	-	-
3.1. De inclusieve leerling is van mening dat iedereen welkom is.				
3.2. Hij heeft begrip voor kinderen die anders zijn.				
3.3. Hij vindt het makkelijk te spelen met kinderen die anders zijn.				
3.4. Hij vindt het makkelijk samen te werken met kinderen die anders zijn.				
3.5. Hij vindt dat hij kan leren van kinderen die anders zijn.				
3.6. Hij vindt het makkelijk om vriendelijk te zijn tegenover iedereen.				
3.7. Hij is onbevooroordeeld.				
3.8. Hij ziet kinderen met beperkingen als gewone kinderen.				
<i>4. De inclusieve ouder</i>	-	-	-	-
4.1. De inclusieve ouder is van mening dat iedereen welkom is.				
4.2. Hij is bereid de verantwoordelijkheid te dragen voor het onderwijs aan zijn kinderen.				
4.3. Hij stimuleert zijn kinderen van en met elkaar te leren.				
4.4. Hij wil op de hoogte blijven van de ontwikkelingen in het onderwijs.				

	neen	enigzins	gedeeltelijk	volledig
<i>5. De inclusieve leraar</i>	-	-	-	-
5.1. De inclusieve leraar is een leraar die leerlingen, ongeacht hun achtergrond, onderwijst en samen laat leren.				
5.2. Hij is van mening dat alle leerlingen, ongeacht hun achtergrond, welkom zijn.				
5.3. Hij begeleidt samen met onderwijsassistenten of andere professionals alle leerlingen.				
5.4. Hij geeft gedifferentieerde instructie (onderwijzen op verschillende wijzen).				
5.5. Hij stimuleert leerlingen te leren van en met elkaar.				
5.6. Hij stimuleert leerlingen om op verschillende wijzen te leren.				
5.7. Hij hanteert een curriculum dat is opgebouwd uit leer – en ontwikkelingslijnen.				
5.8. Hij werkt samen met specialisten noodzakelijk voor de begeleiding van de leerlingen.				
5.9. Hij werkt in verschillende ruimten die toegankelijk zijn voor alle leerlingen.				
5.10. Hij stelt individuele handelingsplannen op en voert deze uit voor leerlingen met speciale educatieve hulpvragen.				
5.11. Hij stelt groepsplannen op voor alle vak – en vormingsgebieden en voert deze uit voor zijn gehele groep.				
5.12. Hij hanteert afgestemde materialen noodzakelijk voor de leerlingen.				
5.13. Hij professionaliseert zich zelf in het vormgeven van inclusief onderwijs.				
5.14. Hij beschouwt de ouders als partners in het vormgeven van inclusief onderwijs.				
<i>6. De inclusieve regio</i>	-	-	-	-
6.1. Er is één aanspreekpunt.				

	neen	enigszins	gedeeltelijk	volledig
6.2. Er wordt handelingsgericht geïndiceerd en gediagnosticeerd.				
6.3. Elke cliënt krijgt één casemanager.				
6.4. Er is één plan voor de cliënt.				
6.5. Er wordt integraal begeleid.				
6.6. De begeleiding is intensief, kort tijdelijk en gericht op terugplaatsing in de reguliere setting.				
6.7. Er wordt integraal geprofessionaliseerd.				
6.8. Er wordt resultaat gericht gewerkt.				
6.9. Er wordt multi – disciplinair gewerkt.				

Per indicator kan gescoord worden:

- neen
- enigszins
- gedeeltelijk
- volledig

HET RESULTAAT

Het resultaat van de meting is een inschatting van de mate van inclusiviteit van de school, de klas, de leerling, de ouder, de leraar en de regio. Dit wordt in een profiel weergegeven.

Bron: Rob Franke, Passend inclusief onderwijs: doen!